

# KIRKA

MADLIN MILER

Prevela  
Nevena Andrić

■ Laguna ■

---

---

Naslov originala

Madeline Miller

CIRCE

Copyright © 2018 Madeline Miller

Translation copyright © 2019 za srpsko izdanje, LAGUNA

*Posvećeno Natanijelu*

νόστος



Kupovinom knjige sa FSC oznakom pomažete razvoj projekta  
odgovornog korišćenja šumskih resursa širom sveta.

NC-COC-016937, NC-CW-016937, FSC-C007782

© 1996 Forest Stewardship Council A.C.

## PRVO POGLAVLJE



KADA SAM SE RODILA, nije postojao naziv za to što sam. Pretpostavljali su da ću biti isto što i majka, tetke i još hiljadu srodnica; nazivali su me nimfom. Među nižim boginjama mi smo bile najsitnije; moći su nam bile tako skromne da su nam jedva i obezbeđivale besmrtnost. Razgovarale smo s ribama i gajile cveće, mamile kapi iz oblaka ili so iz talasa. Ta reč, *nimfa*, određivala je koliko daleko, koliko široko seže naša budućnost. Na našem jeziku, ona ne znači samo boginja, već i *nevesta*.

Moja majka je bila jedna od njih, najada, zaštitnica vodoskoka i potoka. Moj otac ju je zapazio kada je došao da poseti dvor njenog oca, Okeana. U to doba, Helije i Okean često su se mogli videti jedan kod drugog za trpezom. Bili su rođaci, a i vršnjaci, premda nisu tako izgledali. Otac se blistao žarko kao tek iskovana bronza, dok se Okean rodio sa staračkim, vlažnim očima i belom bradom sve do krila. A ipak, obojica su bili titani i više su voleli da su u društvu jedan drugog nego da se druže sa onim novim-novcijatim olimpskim bogovima, koji nisu videli stvaranje sveta.

Okeanova palata je bila veliko čudo, usađena duboko u zemaljsku stenu. U njoj, visoko zasvođene dvorane su bile pozlaćene, a kameni podovi ugllačani viševekovnim prolaskom božanskih stopala. Svaku prostoriju prožimao je prigušen šum Okeanove reke, izvora sve slatke vode na svetu, tako tamne da niste mogli ni videti gde ona prestaje a počinje kameno korito. Na obalama su rasli trava i meko sivo cveće, a takođe i Okeanova nebrojena deca – najade, nimfe i rečni bogovi. Vitki i okretni poput vidri, puni smeha, lica jasnih u senovitoj svetlosti, dodavali su se zlatnim peharima, rvali se i igrali ljubavne igre. Sred njih, blistavija od sve te ljiljan-bele lepote, sedela je moja majka.

Kosa joj je bila tople smeđe boje, a svaka vlas tako sjajna kao da ih nešto osvetljava iznutra. Sigurno je osetila na sebi pogled moga oca, vreo kao vazduh oko lomače. Naprosto je vidim kako namešta haljinu tako da joj na tačno određen način pada preko ramena. Zamišljam kako umače svetlucave prste u vodu. Hiljadu puta sam je viđala kako izvodi hiljadu takvih smicalica. Otac je uvek padao na njih. Verovao je da je svet po prirodi ustrojen tako da njemu pričinu zadovoljstvo.

„Ko je to?“, zapitao je otac Okeana.

Okean je već imao mnogo zlatookih unuka, potomaka moga oca, i vrlo rado bi ih dobio još. „Moja ćerka Perseida. Ako je želiš, tvoja je.“

Sutradan ju je moj otac pronašao u gornjem svetu, pored jednog vodoskoka s jezercetom. Bilo je to divno mesto, prepuno narcisa bujnih cvetova, zakriljeno prepletenim hrastovim granama. Nije tu bilo blata niti ljigavih žaba, samo čistih oblutaka koji su se pretapali u travu. Divio mu se čak i moj otac, koji se inače zaista nije zanimao za sitne pojedinosti veštine koju su nimfe upražnjavale.

Majka je znala da on dolazi. Bila je krhke građe ali lukava, uma nalik na oštrozubu jegulju. Videla je koja staza, za nekoga poput nje, vodi do moći, i na toj stazi nisu ležali kopilad i valjuškanje na rečnoj obali. Kad je stao pred nju u svem svome sjaju, ona mu se nasmejala. *Da legnem s tobom? Zašto bih?*

Moj otac je mogao uzeti to što je hteo, razume se. Ipak, Heli je laskao sebi da mu sve žene dolaze u postelju rado, bile one robinje ili božanstva. Oltari su mu se pušili od dokaza – od žrtava koje su prinostili majke velikih trbuha i srećna kopilad.

„Brak“, rekla mu je ona, „ili ništa. A ako se odlučiš za brak, budi siguran u ovo: napolju budi s devojkama koliko ti duša ište, ali u kuću nećeš dovesti nijednu, jer u tvojim dvoranama vladaću samo ja.“

Uslovi, ograničenja. Za moga oca ovo je bilo nešto novo, a bogovi najviše od svega vole ono što je novo. „Pogodba je sklopljena“, rekao je on, a kao jemstvo dao joj je ogrlicu – sopstvenu rukotvorinu – od perli najređeg ćilibara. Kasnije, kada sam se ja rodila, dao joj je još jednu takvu nisku, i još po jednu za svako od moje troje braće i sestara. Naprosto ne znam šta joj je bilo draže: same svetlucave perle ili zavist sestara kada bi ih stavila. Mislim da bi nastavila da ih skuplja doveka, sve dok joj ne bi visile oko vrata kao volu amovi, samo da je viši bogovi nisu zaustavili. Tada već behu saznali šta smo nas četvoro. Možeš da rodiš još dece, rekli su joj, samo ne s njim. Ipak, drugi muževi nisu davali ćilibarske niske. Tada sam je jedan jedini put videla kako plače.

Kada sam se rodila, jedna tetka – poštedeću vas njenog imena jer moja je priča puna tetaka – okupala me je i povila.

Druga se postarala za majku, ponovo joj obojila usne crvenilom i očesljalala je češljevima od slonovače. Treća je otišla do vrata i pustila unutra oca.

„Devojčica“, rekla mu je moja majka i nabrala nos.

Ipak, mom ocu nisu smetale ćerke: mile devojčice, zlatne poput devičanskog maslinovog ulja. I ljudi i bogovi skupo su plaćali da dobiju potomstvo s nekim od njihove krvi, i govorilo se da se riznica moga oca može meriti s riznicom samog kralja bogova. On mi položi ruku na glavu i blagoslovi me.

„Valjano će se udati“, reče on.

„Koliko valjano?“, želela je da zna moja majka. Ako bi mogla da me zameni za nešto bolje, možda bi se i utešila.

Otac je razmislio, dodirujući mi paperjastu kosu, zagledajući mi oči i jagodice.

„Za princa, mislim.“

„Princa?“, reče moja majka. „Ne misliš valjda smrtnog?“

Na licu joj se jasno videlo gađenje. Jednom, kada sam bila mala, pitala sam kako izgledaju smrtnici. Otac je rekao: „Moglo bi se reći da su po obliku nalik nama, ali samo onoliko koliko crv nalikuje kitu.“

Majčine reči bile su prostije: *kao divljačne vreće trulog mesa.*

„Udaće se valjda za nekog Zevsovog sina“, navaljivala je moja majka. Već se zamišljala na olimpskim gozbama, posađena kraljici Heri s desne strane.

„Ne. Kosa joj je šarenkasta, kao u risa. A tu je i ta brada. Ima izvesnu oštrinu koja ne godi oku.“

Moja majka se nije dalje prepirala. Kao i svi, znala je priče o tome kakva ume biti Helijeva narav kad ga naljute. *Ma koliko se zlatno sjajio, ne zaboravi na njegovu vatru.*

Ustala je. Više nije imala trbuh, struk joj se vratio u pređašnje stanje, a obrazi joj behu sveži i ružičasti kao u device. Svi od naše vrste brzo se oporavljaju, ali kod nje je to išlo još

brže, jer bila je Okeanova ćerka, a one izbacuju iz sebe bebe kao da je posredi ikra.

„Hodi“, rekla je. „Hajde da napravimo bolju.“

Rasla sam brzo. Ostala sam beba tek nekoliko časova, a detence još svega nekoliko trenutaka duže. Jedna tetka je ostala, u nadi da će se tako umiliti mojoj majci, i nazvala me je *Jastreb*, Kirka, zbog žutih očiju i čudnog, piskutavog plača. Ipak, kad je shvatila da moja majka ne primećuje njene usluge ništa više nego što primećuje zemlju po kojoj gazi, nestala je i ona.

„Majko“, rekoh, „tetka je otišla.“

Majka nije odgovarala. Otac već beše otišao u svoje nebeske dvokolice, a ona je uplitala cveće u kosu i spremala se da pođe tajnim vodenim putevima i pridruži se sestrama na travnatim rečnim obalama. Mogla sam poći za njom, ali onda bih ceo dan morala da sedim pokraj nogu tetaka dok one tračare o nečemu što mene ne zanima i što ne razumem. Tako sam ostala.

Očev dvor bio je mračan i tih. Palata mu je bila odmah do Okeanove, uklesana u zemaljsku stenu, a zidovi su joj bili od uglačanog vulkanskog stakla. Što da ne? Mogli su biti od ma čega na svetu, od egipatskog mermera crvenog kao krv ili od mirisne smole iz Arabije – moj otac je trebalo samo da poželi. Ipak, njemu se dopadalo kako mu vulkansko staklo odbija svetlost, kako glatke površine odbleskuju vatru dok prolazi. Naravno, nije razmišljao o tome koliko će crno biti unutra kad njega nema. Moj otac nikad nije bio u stanju da zamisli kako svet izgleda bez njega.

Tada sam mogla da radim šta god hoću: da upalim baklju, pa potrčim i gledam kako me tamni plamenovi prate. Da

legnem na glatki zemljani pod i bušim u njemu rupice prstima. Nije tu bilo bubica ili crva, premda ja nisam ništa znala, te nisam ni primećivala njihovo odsustvo. Ništa osim nas nije živelo u tim dvoranama.

Kada bi mi se otac noću vratio, zemlja bi se ustalasala kao konjski bokovi i rupice koje sam izbušila zagladile bi se. Časak kasnije vratila bi se i majka, mirisna kao cveće. Pri-trčala bi da ga pozdravi, a on bi joj dopustio da mu se obesi oko vrata, pa bi prihvatio vina i otišao do svoje ogromne srebrne stolice. Ja sam ga pratila u stopu. *Dobro došao kući, oče, dobro došao kući.*

Dok je pio vino, igrao je dame. Nikom nije bilo dopušteno da igra s njim. Postavio bi kamene pione, okrenuo tablu, i postavio ih još. Majčin glas bio je natopljen medom: „Zar nećeš da dođeš u krevet, ljubavi?“ Lagano bi se okretala pred njim, pokazivala mu svoju bujnu figuru kao da se peče na ražnju. Najčešće bi se tada ostavio igre, ali ponekad ne bi, i to su bili moji omiljeni trenuci, jer majka bi otišla i zalupila za sobom vrata od tamjanovog drveta.

Pokraj očevih nogu, čitav svet bio je od zlata. Svetlost je dopirala odasvud istovremeno, s njegove žute kože, iz očiju koje su blago zračile, od bronzanog presijavanja njegove kose. Koža mu je bila vruća kao mangel, i ja sam se privijala uz njega koliko god mi je on to dopuštao, kao gušter uz stenu u podne. Tetka je rekla da neka niža božanstva jedva mogu podneti da gledaju u njega, ali ja sam mu bila ćerka, bila sam od njegove krvi, i piljila sam mu u lice toliko dugo da bi mi, kad odvratim pogled, ostalo urezano u vidno polje i blistalo bi se s podova, sa sjajnih zidova i stolova sa intarzijama, pa čak i s moje rođene kože.

„Šta bi se desilo“, pitala sam, „kad bi te neki smrtnik video u punom sjaju?“

„Za tren oka bi sagoreo u pepeo.“

„A ako bi smrtnik video mene?“

Otac se osmehnu. Osluškiвала sam pomeranje pionu za igru dame, poznato struganje mermera po drvetu. „Taj smrtnik bi se mogao smatrati srećnim.“

„Ne bih ga opekla?“

„Naravno da ne“, reče on.

„Ali oči su mi iste kao tvoje.“

„Nisu“, reče on. „Vidi.“ Pogled mu se zaustavi na cepanici pored ognjišta. Zablistala je, pa buknuła, a onda pala na zemlju u vidu pepela. „I to je najsitnija među mojim moćima. Možeš li ti to?“

Zurila sam u drva celu noć. Nisam mogla.

Uskoro potom rodila mi se sestra, a onda i brat. Nisam sigurna koliko je tačno vremena prošlo. Božanski dani tekli su kao voda u slapovima, a ja još ne bejah naučila smrtničku veštinu njihovog brojanja. Neko bi pomislio da će nas otac naučiti tako nečem jer on, na kraju krajeva, poznaje svaki izlazak sunca. Ipak, čak i on je govorio da su brat i sestra blizanci. Od trenu bratovljevog rođenja svakako su bili vezani i prepleteni kao dve sparene lasice. Otac ih je oboje blagoslovio jednom rukom. „Ti“, rekao je mojoj blistavoj sestri Pasifaji. „Ti ćeš se udati za Zevsovog vekovečnog sina.“ Govorio je proročkim glasom, kao kada iznosi budućnost koja je izvesna. Majka se na to ozarila, zamišljajući odore koje će nositi na Zevovim gozbama.

„A ti“, kazao je mom bratu, običnim glasom, koji je svejedno odjekivao, jasan poput letnjeg jutra. „Svaki sin je pokazatelj majčine kakvoće.“ Majci se ovo dopalo i

protumačila je to kao dozvolu da mu nadene ime. Nazvala ga je po sebi – Pers.

Oboje su bili pametni i odmah su uvideli kako stoje stvari. Voleli su podsmešljivo da mi se keze, pokrivajući usta svojim hermelinskim šapama. *Oči su joj žute kao pišačka. Glas joj je kričav, kao u sove. Zove se Jastreb, ali koliko je ružna, mogla bi se zvati i Koza.*

To su im bili najraniji pokušaji bockanja, još tupi, ali iz dana u dan su postajali sve oštriji. Naučila sam da ih izbegavam, a oni su uskoro pronašli bolju zabavu među mladim najadama i rečnim bogovima na Okeanovom dvoru. Kad je majka išla kod sestara, oni su je sledili i uspostavili su vlast nad svim našim krotkim rođacima, opčinjenim kao klenovi pred ustima štuke. Izmislili su stotinu mučiteljskih igara. Dođi, Melija, nagovarali su. Olimpijska je moda da se kosa odseče u visini vrata. Kako ćeš samo naći muža ako nas ne pustiš da to uradimo. Kada bi Melija, ostrižena kao jež, videla kako izgleda i rasplakala se, oni bi se toliko smejali da su se pećine orile.

Ja sam ih puštala. Više sam volela očeve tihe dvorane, i svaki mogući sekund provodila sam pokraj očevih nogu. Jednog dana, možda za nagradu, ponudio je da me povede da posetimo njegove svete krave. Ovo je bila velika čast, jer to je možda značilo da ću se voziti u njegovim zlatnim dvokolicama i videti životinje na kojima su mu svi bogovi zavideli: pedeset čistobelih krava u naponu mladosti, koje je s radošću gledao u svom svakodnevnom putu preko zemlje. Nagla sam se preko draguljne ivice dvokolica i u čudu posmatrala zemlju, koja je prolazila ispod nas: bujno zelenilo šuma, planine krzavih vrhova i široko, rasprostrto okeansko plavetnilo. Pogledom sam tražila smrtnike, ali bili smo previsoko da bih ih videla.

Krdo je živelo na travnatom ostrvu Trinakiji, a čuvale su ga moje dve polusestre. Kad smo stigli, ove sestre odmah pritrčase ocu i sa usklikima mu se obesiše oko vrata. Od sve lepe dece moga oca one su bile među najlepšima, kose i kože nalik na topljeno zlato. Lampetija i Faetusa, tako su se zvale. *Ona Koja Zrači i Blistava.*

„A koga si ovo doveo?“

„Sigurno je Perseidino dete, vidi joj oči.“

„Naravno!“ Lampetija – mislim da je bila Lampetija – pomilova me po kosi. „Dušo, ništa ne brini zbog tih očiju. Nimalo. Majka ti je lepotica, ali nikad nije bila snažna.“

„Oči su mi iste kao tvoje“, rekoh.

„Što je slatka! Ne, dušo, naše su žarke poput vatre, a kosa nam je kao sunce na vodi.“

„Pametno što ti svoju nosiš u pletenici“, reče Faetusa. „Ti smeđi pramenovi tako ne izgledaju toliko loše. Šteta što ne možeš da prikriješ i glas.“

„Mogla bi da nikad više ne progovori. To bi pomoglo, zar ne, sestro?“

„Bi.“ One se osmehnuše. „Hoćemo li da idemo i vidimo krave?“

Nikad pre toga nisam videla kravu, nikakvu, ali to nije bilo važno: životinje su vrlo očigledno bile prelepe – nije ni bilo potrebno da ih poredim s drugima. Dlaka im je bila čista poput ljiljanovih latica, a oči blage, dugih trepavica. Rogovi su im bili pozlaćeni – to je bilo delo mojih sestara – a kad bi se pognule da pasu travu, vratovi bi im se izvili kao u plesačica. U zalazak sunca, leđa su im se meko presijavala i svetlucala.

„O!“, rekoh. „Smem li da pipnem jednu?“

„Ne“, reče moj otac.

„Hoćeš da ti kažemo kako se zovu? Ovo je Belolika, a ono Sjajnooka, a ono tamo je Mila. Ovo su Ljupka i Lepojka, Zlatoroga i Svetlucava. Ono tamo je Mila, a tu je i...“

„Milu si već rekla“, kazah. „Rekla si da je ono Mila.“ Pokazala sam prvu kravu, koja je spokojno žvakala.

Moje sestre se zgledaše, pa uputiše ocu jedan jedini zlatni pogled. Ipak, on je sa rasejanim obožavanjem zurio u svoje krave.

„Mora da si pogrešila“, rekoše one. „Ova koju smo upravo pomenule je Mila. A ono je Zvezdana, a ovo Sjaktava i...“

Moj otac reče: „Šta je ono? Lepojka ima krastu?“

Istog časa moje sestre su se već lomile od usrdnosti. „Kakva krasta? Ma, nemoguće! Jao, Lepojko, nevaljalice jedna, što si se povredila? Joj, nevaljalo li je to što te je povredilo!“

Nagnula sam se da vidim. Bila je to vrlo mala krasta, manja od nokta na mom najmanjem prstu, ali otac se mrštio. „Sredite to do sutra.“

Sestre su klimale glavom: *Naravno, naravno. Žao nam je.*

Opet smo ušli u dvokolice, i otac dohvati dizgine srebrnih krajeva. Moje sestre su mu još malo izljubile ruke za oproštaj, a onda se konji vinuše i povukoše nas preko neba. Kroz prigušenu svetlost već su provirivala prva sazvežđa.

Setila sam se kako mi je otac jednom pričao da na zemlji postoje ljudi zvani astronomi, kojima je posao da prate njegov izlazak i zalazak. Smrtnici su gajili prema njima veliko poštovanje, držali su ih u palatama, kao kraljevske savetnike, ali ponekad bi se moj otac zbog ovoga ili onoga zadržao i beznadežno im poremetio proračune. Onda bi te astronome dovukli pred njihove kraljevske gospodare i ubili ih zbog šarlatanstva. Otac mi je ovo ispričao sa osmehom. I zaslužuju, rekao je. Neće se Sunčani Helije povinovati nijednoj volji osim sopstvenoj; niko ne sme da mu govori šta da radi.

„Oče“, rekla sam toga dana, „kasnimo li dovoljno da pobiju astronome?“

„Kasnimo“, odgovorio je i zatresao zveckave dizgine. Konji sunuše napred, svet pod nama se izgubi u izmaglici; noćne senke dizale su se sa ivice mora poput dima. Nisam gledala. Nešto mi se uvertalo u grudima, kao kad cediš tkaninu. Mislila sam na te astronome. Zamišljala sam ih, bedne poput crva, klonule i pognute. Molim te, plakali su oni na koščatim kolenima, nismo mi krivi, samo sunce je zakasnilo.

Sunce nikad ne kasni, odgovorili bi kraljevi sa svojih prestola. Jeres je to i reći, a vi morate umreti! I onda su se sekire spustile i presekle moliocce napola.

„Oče“, rekoh, „osećam se čudno.“

„Gladna si“, reče on. „Krajnje je vreme da se sedne za trpezu. Tvoje sestre treba da je sram što su nas zadržale.“

Lepo sam povečerala, međutim, osećaj je ostao. Mora da sam izgledala neobično u licu, jer su Pers i Pasifaja počeli zlobno da se klibere na sofi. „Jesi li progutala žabu?“

„Ne“, rekoh.

Na ovo su se samo još više zasmeljali, trljajući se jedno drugom o udove uvijene u toge nalik na zmiје koje glancaju krljušti. Moja sestra reče: „A kakve su očeve zlatne krave?“

„Divne.“

Pers se zasmēja. „Ne zna! Jesi li čula nekad da je neko toliko glup?“

„Nikad“, kaza moja sestra.

Nije trebalo da pitam, ali još sam bludela u mislima i pred očima videla ona isečena tela prosuta po mermernim podovima. „Šta to ne znam?“

Savršeno, lasičje lice moje sestre. „On ih jebe, naravno. Tako pravi nove. Pretvori se u bika i napravi im telad, a one ostarele skuva. Zato svi misle da su besmrtne.“



„Nije tačno.“

Urlali su od smeha i pokazivali na moje pocrvenele obraze. Buka je privukla majku. Ona je obožavala bratovljevo i sestрино šegačenje.

„Pričamo Kirki ono za krave“, reče joj moj brat. „Nije znala.“

Majčin smeh, srebrn poput vodoskoka na kamenju. „Glupa Kirka.“

Tako sam tada provodila godine. Volela bih reći da sam sve vreme samo čekala da pobegnem, ali plašim se da bih samo tako plutala dalje do kraja života i verovala kako su ti jednolični jadi sve što postoji.

## DRUGO POGLAVLJE



PROČULO SE da će mi jedan stric biti kažnjen. Nikad ga ne bejah videla, ali ime mu se u mojoj porodici ponavljalo zlokobnim šapatom. *Prometej*. Nekada davno, dok je čovečanstvo još drhtalo i grčilo se u pećinama, on se usprotivio Zevsovoj volji i odneo im je vatru na dar. Iz njenih plamenova izrodile su se sve umetnosti i sve tekovine civilizacije koje je ljubomorni Zevs želeo da im uskrati. Zbog te pobune Prometeja su poslali da živi u najdubljem ponoru podzemnog sveta sve dok ne smisle odgovarajuće muke za njega. A sada je Zevs obznanio da je to vreme došlo.

Moji ostali stričevi dotrčali su u očevu palatu; dok su se za njima vijorile brade, iz usta im je kuljao strah. Bili su šarolika skupina: stanovnici reka, mišića nalik na debla drveća, te morska božanstva promočena slanom vodom, kojima su s brada visile krabe, i žilave starkelje s fokinim mesom zaglavljanim između zuba. Većina mi i nisu bili stričevi nego kao nekakvi srodnici mog dede. Bili su titani, baš kao i otac i deda, kao Prometej – zaostali posle rata među bogovima. Behu to oni koji nisu završili slomljeni ili u lancima, oni koji su se pomirili sa Zevsovim gromovima.

Nekada davno, u svitanje sveta, postojali su samo titani. Onda je moj deda-stric Kron čuo proročanstvo da će ga jednog dana svrgnuti rođeno dete. Kada je njegova žena Reja rodila prvo čedo, još vlažno ga joj je istrgao iz ruku i celo ga progutao. Još četvoro dece se rodilo, a on ih je jeo sve, sve dok, u očajanju, Reja nije povila kamen i dala mu ga da ga proguta umesto deteta. Tako je obmanula Krona, a spasenu bebu, Zeusa, odnela je na goru Dikte da ga odgajaju u tajnosti. Kada je odrastao, zaista je ojačao, pa je dohvatio munju s neba i silom nagurao otrovno bilje ocu niz grlo. Ovaj je povratio Zeusove sestre i braću koji su živeli u očevom stomaku. Oni doskočiše i stadoše uz brata, pa se nazvaše Olimpljanima po velikom planinskom vrhu gde su postavili prestole.

Stari bogovi su se podelili. Mnogi su podržali Krona, ali moj otac i deda pridružili su se Zeusu. Neki su govorili da su to učinili zato što je Helije oduvek mrzeo Kronovo hvalisanje i gordost; drugi su šaputali da je, zahvaljujući proročkom daru, unapred znao ishod rata. Bitke su rastrzale nebesa: sam vazduh je goreo, a bogovi su noćima kidali meso jedni drugima s kostiju. Zemlju natopiše uzavreli potoci krvi, tako silne da su retki cvetovi izbili tamo gde se prosula. Naposletku, Zeusova sila je prevladala. Protivnike je bacio u lance, a preostalim titanima je oduzeo moći i podario je sopstvenim sestrama i braći, kao i deci koju je začeo. Stric Nerej, ranije moćni vladar mora, sada je bio potrčko novog boga, Posejdona. Stric Protej je izgubio palatu, a njegove supruge pretvorene su u robinje namenjene rasonodi u postelji. Samo otac i deda nisu izgubili svoje mesto i ostali su neumanjene snage.

Titani su se ružno kezili. Zar je trebalo da budu zahvalni? Helije i Okean su preokrenuli ishod rata, to su svi znali. Zevs

je trebalo da ih zaspe novim moćima, novim zaduženjima, ali plašio se, jer po snazi su se već mogli meriti s njim. Od mog oca su očekivali da se pobuni, da se njegova velika vatra rasplamsa. Ipak, Helije se samo vratio u svoje podzemne dvorane, daleko od Zeusovog pogleda, jasnog poput neba.

Prošli su vekovi. Zemljine rane su se zacelile i mir je istrajao. Ipak, bogovi ostaju zlopamtila onoliko dugo koliko im traju krv i meso, a to znači doveka, i uveče, na gozbama, stričevi su se okupljali oko mog oca. Veoma sam volela kako obaraju pogled kad razgovaraju s njime, kako se učute i usredsrede kad se on promeškolji u stolici. Vinski pehari su se praznili i buktinje su zamirale. Dovoljno je vremena prošlo, šaputali su stričevi. Ponovo smo snažni. Zamisli šta bi tvoj oganj mogao učiniti ako ga pustiš da se razmaše. Ti si najveći od stare krvi, moćniji čak i od Okeana. Veći i od samog Zeusa ako samo poželiš.

Moj otac bi se osmehnuo. „Braćo“, rekao bi, „šta to govorite? Zar nema dovoljno mirisnog dima, dovoljno žrtava za sve? Ovaj Zevs i nije tako loš.“

Da je čuo ovo, Zevs bi bio zadovoljan. Ipak, on nije mogao videti ono što sam ja videla na očevom licu, jasno kao dan. Te neizgovorene reči koje su lebdele u vazduhu.

Ovaj Zevs i nije tako loš *zasada*.

Stričevi su trljali ruke i uzvraćali osmesima. Otišli bi, zadubljeni u svoja nadanja, i zamišljali šta će sve da rade kad opet zavladaju titani.

To mi je bila prva lekcija. Ispod uglađene, poznate površine vrebalo nešto drugo, što samo čeka da rascepi svet nadvoje.

Sada su se, očiju uskolutalih od straha, stričevi sjatili u očevu palatu. Iznenađeno kažnjavanje Prometeja bilo je znak,

govorili su – znak da Zevs i njegova sorta konačno kreću na nas. Olimpljani se neće zaista smiriti dok nas u potpunosti ne unište. Treba da stanemo uz Prometeja, ili ne, treba da govorimo protiv njega, da sačuvamo sopstvene glave od Zevsovog groma.

Ja sam bila na svom uobičajenom mestu, pokraj očevih nogu. Ležala sam u tišini da me ne primete i ne oteraju odatle, ali osećala sam kako mi se nešto u prsima kovitla od te ogromne mogućnosti: da se opet zapodene rat. Da gromovi raznesu naše dvorane. Da nas Atena, Zevsova ratnička ćerka, lovi svojim sivim kopljem, rame uz rame sa Arejem, svojim bratom po pokolju. Okovaće nas i pobacati u ognjene jame odakle nema bekstva.

Sred njih, moj otac progovori, pribran i zlatan: „Ma hajdete, braćo, možda su i kaznili Prometeja, ali samo zato što je zaslužio. Dajte da ne tražimo u tome nekakvu zaveru.“

Ipak, stričevi su i dalje strepeli. *Kazna će biti javna. To je uvreda, lekcija namenjena svima nama. Gledajte šta biva s neposlušnim titanima.*

Svetlost moga oca poprimila je nekakvu britku, belu primesu. „To je ukor za odmetnika i ništa više. Prometeja je nepromišljena ljubav prema smrtnicima zavela na stranputicu. Nije to lekcija namenjena titanima. Razumete li?“

Stričevi su zaklimali glavom. Na njihovim licima razočaranje se preplitalo sa olakšanjem. Neće biti krvi – *zasada*.

Kažnjavanje jednog boga redak je i užasan događaj; u našim dvoranama o njemu se raspredalo i nagađalo bez kraja i konca. Prometeja je nemoguće ubiti, ali mnoge paklene muke mogu zameniti smrt. Hoće li upotrebiti noževe ili mačeve – ili će mu kidati udove? Crvenousijane šiljke ili ognjeni

točak? Najade su se onesveščivale jedna drugoj u krilu. Rečni bogovi su se kočoperili, s mrkim uzbuđenjem na licu. Ne možete ni zamisliti koliko se bogovi plaše bola. Njima ništa nije toliko strano i ni za jednim prizorom toliko ne žude.

Unapred određenog dana, vrata odaje za primanje u palati moga oca širom su se otvorila. Na zidovima su se blistale ogromne buktinje optočene draguljima, i pri njihovoj svetlosti okupljali su se bogovi i nimfe svih vrsta. Iz šuma su pokuljale vitke drijade, a između stenja kamenolike oreade. Moja majka je bila tu, i njene sestre najade; rečni bogovi konjskih pleća gurali su se unutra pored morskih nimfi, belih poput riba, i njihovih slanovodnih gospodara. Čak i veliki titani su došli: moj otac, razume se, te Okean, ali i Protej, preobražaju sklon, kao i morski Nerej; tetka Selena, koja tera srebrne konje noćnim nebom, i četiri vetra pod vođstvom mog ledenog strica Boreja. Hiljadu žednih očiju. Nedostajao je samo Zevs sa svojim Olimpljanima. Oni su s prezirom gledali na naše podzemne skupove. Govorilo se da su već održali malo privatnog mučenja u oblacima.

Za mučenje je bila zadužena jedna Erinija, od roda paklenih osvetničkih boginja koje prebivaju među mrtvima. Moja porodica je bila na svom uobičajenom, istaknutom mestu, a u proćelju ogromne svetine sam stajala ja, očiju prikovanih na vrata. Iza mene, najade i rečni bogovi podgurkivali su se i sašaptavali. *Čujem da imaju zmije umesto kose. Ne, imaju škorpionske repove i iz očiju im kaplje krv.*

Na vratima nije bilo nikoga. Onda se to odjedanput promenilo. Lice joj je bilo sivo i lišeno svake milosti, kao da je isklesano od živog kamena, a s leđa su joj se izvijala tamna krila istaknutih zglobova, kao u lešinara. Između usana joj je palacao račvast jezik. Zmije, zelene i tanke poput crva, uvijale su joj se na glavi kao da joj se u kosu upliću žive vrpce.

„Dovodim zatvorenika.“

Glas joj se orio pod tavanicom, sirov i nalik na životinjsko zavijanje, kao u lovačkog psa koji priziva lovinu. Krupnim koracima je ušla u dvoranu. Vrh biča, koji je nosila u desnoj ruci, uz tih, hrapav zvuk se vukao za njom po podu. U drugoj ruci joj se protezao dugačak lanac, a na njegovom kraju sledio ju je Prometej.

Preko očiju je nosio debeo, beo povez, a oko struka ostatke tunike. Ruke su mu bile vezane, noge isto, a ipak nije posrtao. Jedna tetka pored mene šapnu kako je okove načinio veliki bog kovača, Hefest lično, te ih ni sam Zevs ne može raskinuti. Erinija se vinu uvis na lešinarskim krilima i zabi lance visoko u zid. Prometej je visio s njih, jako zategnutih ruku, a kroz kožu su mu se providele džombaste kosti. Čak i ja, koja sam znala tako malo o neugodnosti, osećala sam njegov bol.

Otac će nešto reći, mislila sam. On ili neki drugi bog. Sigurno će mu se bar obratiti, uputiti mu koju blagu reč – ipak su srodnici. Ali Prometej je visio u tišini i sam.

Erinija se nije trudila da nam održi lekciju. Bila je boginja mučenja i razumela je rečitost nasilja. Pucanj biča ličio je na lomljivu hrastove grane. Prometejeva ramena se trznuše, i na slabini mu se otvori rana duga kao moja ruka. Oko mene, svi dahnuše; zvučalo je kao voda prosuta po vrućem kamenju. Erinija ponovo diže šibu. *Fiju*. Krvav kaiš otkinu mu se s leđa. Svojski se bacila na rezbarenje; svaki udarac padao je povrh prošlog i ljuštio s njega kožu u dugim linijama koje su mu se ukrštale ponovo i ponovo na telu. Jedini zvuk bio je pucanje biča i Prometejevo prigušeno, praskavo disanje. Žile na vratu mu nabrekoše. Neko me gurnu u leđa u pokušaju da bolje vidi.

Božanske rane zarastaju brzo, ali Erinija je znala svoj posao i bila je brža. Zadavala je udarac za udarcem sve dok

koža biča nije bila natopljena. I ranije sam shvatala da bogovi mogu da krvare, ali nikad to ne bejah videla. On je bio među velikanima naše vrste, i kapi koje su letele s njega behu zlatne; razmazivale su mu se po leđima u užasnoj krasoti.

Ipak, Erinija je bičevala dalje. Prošli su sati, možda i dani. Ipak, čak ni bogovi ne mogu doveka gledati bičevanje. Krv i teške muke postajali su im dosadni. Prisetili su se koječega ugodnijeg, gozbi koje su samo na njih čekale, mekih sofa presvučenih purpustom, spremnih da im prime udove u svoje okrilje. Jedno po jedno odlunjali su odatle, a posle završnog udarca za njihovim primerom se povelala i Erinija, jer posle takvog posla beše zaslužila gozbu.

Povez beše spao mom stricu s lica. Žmurio je i brada mu beše klonula na grudi. Leđa su mu visila u zlatnim kaiševima. Čula sam stričeve kako kažu da mu je Zevs pružio priliku da na kolenima moli za manje strašnu kaznu. On je odbio.

Ostala sam samo ja. Vazduh beše ogrezao u miris božanske krvi, gust poput meda. Potočići razlivene krvi još su mu curkali niz noge. Osećala sam bilo u venama. Zna li da sam ovde? Oprezno koraknuh prema njemu. Prsa su mu se dizala i spuštala uz tiho škriptanje.

„Gospodaru Prometeju?“ U prostoriji punoj odjeka, glas mi je bio piskutav.

Glava mu se diže prema meni. Otvorene, oči su mu bile lepe, krupne i tamne, dugih trepavica. Obrazi su mu bili glatki, ćosavi, a ipak, bilo je u njemu nekakve drevnosti, kao u mog dede.

„Mogla bih ti doneti nektara“, rekoh.

Pogled mu je bio uperen u moje oči. „Bio bih ti zahvalan“, reče. Glas mu beše zvonak poput starog drveta. Tada sam ga čula prvi put; tokom čitavog mučenja nije nijednom jauknuo.

Okrenula sam se. Ubrzano dišući, pošla sam hodnicima do gozbene dvorane pune božanskog smeha. Na drugoj

strani prostorije, Erinija je nazdravljala ogromnim peharom s reljefom gorgoninog iskeženog lika. Nije zabranila da se razgovara s Prometejem, ali to ništa nije značilo, njoj je u opisu posla da se uvredi. Zamišljala sam njen pakleni glas kako urliče moje ime. Zamišljala sam okove kako mi zveče na ručnim zglobovima i bič koji udara odozgo. Ipak, moj um nije mogao zamisliti dalje od toga. Nikad nisam osetila šibu. Nisam znala koje mi je boje krv.

Toliko sam drhtala da sam morala poneti pehar obema rukama. Ako me neko zaustavi, šta da kažem? Ipak, dok sam se vraćala, u hodnicima je vladao mir.

U velikoj dvorani, Prometej je ćutao u lancima. Opet beše zažmurio, i rane su mu se blistale u svetlosti baklji. Zastadoh.

„Ne spavam“, reče on. „Hoćeš li mi prineti pehar?“

Zacrvenela sam se. Naravno da ga ne može sam podići. Koraknuh napred, tako blizu da sam osećala vrelinu koja mu je izbijala iz ramena. Tlo je bilo mokro od njegove prolivene krvi. Podigla sam mu pehar do usana, i on otpi. Posmatrala sam blago micanje njegovog grla. Koža mu je bila divna, boje uglačane orahovine. Mirisala je na zelenu mahovinu natopljenju kišom.

„Ti si Helijeva ćerka, je li tako?“, zapita on kad je završio, a ja ustuknula.

„Da.“ Pitanje me je začnulo. Da sam mu prava ćerka, ne bi morao da pita. Bila bih savršena, svetlucava od lepote izliveno pravo sa očevog izvora.

„Dobra si, hvala ti.“

Nisam znala jesam li dobra; imala sam osećaj da ništa ne znam. Govorio je pažljivo, gotovo oprezno, a ipak, počinio je tako drsku izdaju. Moj um se upinjao da savlada ovu protivrečnost. *Smela dela i smelo držanje nisu isto.*

„Jesi li gladan?“, upitah. „Mogu da ti donesem hrane.“

„Mislim da nikada više neću biti gladan.“

Nije to bilo žalosno, kao što bi bio slučaj da je u pitanju kakav smrtnik, možda. Mi bogovi jedemo isto kao što spavamo: zato što je to veliko životno zadovoljstvo, ne zato što moramo. Jednog dana možemo odlučiti da se ne povodimo za želucem – ako smo dovoljno snažni. Prometej jeste bio, u to nisam sumnjala. Posle toliko časova pokraj očevih nogu, naučila sam da nanjušim gde leži moć. Pojedini stričevi su imali manje mirisa od stolica na kojima su sedeli, ali moj deda Okean mirisao je prodorno kao gusti rečni mulj, a moj otac poput žarkog plamena tek raspaljene vatre. Prometejev miris nalik na zelenu mahovinu ispunjavao je prostoriju.

Pogledala sam dole, u prazan pehar, i potrudila se da skupim hrabrosti.

„Pomagao si smrtnicima“, rekoh. „Zato su te kaznili.“

„Tako je.“

„Hoćeš li da mi kažeš kakvi su smrtnici?“

Bilo je to detinje pitanje, ali on svečano klimnu glavom. „Ne postoji jedan jedinstven odgovor. Svaki je drugačiji. Jedino što im je zajedničko jeste smrt. Znaš li tu reč?“

„Znam je“, rekoh. „Ali je ne razumem.“

„Nijedan bog to ne može. Tela im se pretvaraju u prah i postaju deo zemlje. Duše im se pretvore u hladni dim i odlete u podzemni svet. Tamo ništa ne jedu, ništa ne piju i ne osećaju toplotu. Sve za čime posegnu isklizne im kroz prste.“

Jeza me podiđe i ja se stresoh. „Kako podnose to?“

„Najbolje što mogu.“

Baklje su se gasile i senke su nas zapljuskivale kao tamna voda. „Je l' istina da si odbio da moliš za oprostaj? I da te nisu uhvatili, već si svojevolsjno priznao Zevsu šta si uradio?“

„Jeste.“

„Zašto?“

Oči su mu nepokolebljivo bile uperene u moje. „Možda bi ti mogla reći meni. Zašto bi jedan bog uradio tako nešto?“

Nisam znala odgovor. Činilo mi se kao ludost prizivati božanski gnev, ali to mu nisam mogla reći – ne dok stojim u njegovoj krvi.

„Ne mora svaki bog da bude isti“, reče on.

Šta sam na to mogla reći, ne znam. Duž hodnika dolebdje daleka vika.

„Vreme je da odeš. Alekta ne voli da me dugo ostavlja samog. Surovost u njoj nabuja brzo kao korov i bilo kad može naići vreme da se opet poseče.“

Neobično je to sročio, jer on je bio taj kog su sekli. Ipak, dopalo mi se to, kao da su mu reći nekakva tajna. Nešto što izgleda kao kamen, ali je unutra seme.

„Otići ću, onda“, rekoh. „Hoćeš li... biti dobro?“

„Manje ili više dobro“, reče on. „Kako se zoveš?“

„Kirka.“

Da li se on to malo osmehnuo? Možda sam samo laskala sebi. Drhtala sam zbog svega što sam uradila, a bilo je to više nego što sam uradila ikad ranije u životu. Okrenula sam se i ostavila ga, pa se zaputila nazad opsidijanskim hodnicima. U gozbenoj dvorani bogovi su još pili, smejali se i ležali jedni drugima u krilu. Posmatrala sam ih. Čekala sam da neko kaže nešto o mom odsustvu, ali niko nije, zato što niko ne beše primetio. A i zašto bi? Ja nisam bila ništa, samo kamen. Još jedno dete-nimfa među milionima takvih.

U meni je narastalo nekakvo čudno osećanje. Kao neko brujanje u grudima, nalik na pčele krajem zime, kad sneg počne da kopni. Otišla sam do očeve riznice pune svetlucavog blaga: zlatnih pehara u obliku bikovih glava, ogrlica od lapisa i čilibara, srebrnih tronožaca i zdela od brušenog kvarca s drškama nalik na labuđe vratove. Oduvek mi je

omiljen bio bodež s držaljkom od slonovače, izrezbarene u obliku lavljeg lica. Neki kralj ga je dao mom ocu u pokušaju da mu se umili.

„Pa, je l' uspeo?“, jednom sam pitala oca.

„Ne“, rekao je otac.

Uzela sam bodež. Kod mene u sobi, bronzana oštrica blistala se pri svetlosti vitkih sveća, i lavica je pokazivala zube. Ispod je ležao moj dlan, mek i neizbrazdan linijama. Nije se na njemu mogao naći ožiljak niti gnojjava rana. Nikad se tu neće ukazati ni tračak starosti. Shvatih da se ne plašim bola koji sledi. Drugi jedan užas me je ščepao: da sečivo uopšte i neće zaseći. Da će proći kroz mene kao da se zariva u dim.

Nije tako bilo. Na dodir oštrice, koža mi se žustro razdvojila i bol me je probo, srebrni i vreo poput munje. Krv koja je potekla bila je crvena, jer ja nisam posedovala stričevu moć. Rana je dugo curkala pre nego što je počela da zarasta. Sedela sam i gledala, i dok sam je gledala, otkrila sam nešto novo u sebi. Sramota me je da kažem, toliko se čini prosto, kao malo dete kad otkrije da ruka pripada njemu samom. Ipak, ja sam tada to i bila: malo dete.

Misao je bila sledeća: čitav život mi se sastojao od pomrčine i dubina, ali ja sama nisam deo te mračne vode. Ja sam stvorenje u njoj.